

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. НОВА СВІТОВА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА АРХІТЕКТУРА ТА ПЕРЕДУМОВИ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА: СУЧАСНИЙ СТАН ІНТЕГРАЦІЇ ДО СВІТОВОГО ПРОСТОРУ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ВНУТРІШНЬОЇ І ЗОВНІШНЬОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ (О. В. ЧЕРНЯВСЬКА)

1.2. СВІТОВИЙ ПОРЯДОК ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ АРХІТЕКТУРИ СВІТУ (П. В. ШУКАНОВ)

1.3. ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ З УРАХУВАННЯМ ВЕКТОРІВ ЇЇ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ (М. М. КОРНЄВ, Б. Г. ШЕЛЕГЕДА)

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ (ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРАКТИЧНА СКЛАДОВА) (Т. Г. КУБАХ)

2.2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ (Л. Б. РЯБУШКА)

2.3. ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА МАКРОЕКОНОМІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ (О. В. ЧЕРНЯВСЬКА, А. М. СОКОЛОВА)

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ТА МЕХАНІЗМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СЕКТОРУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

3.1. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ФОРМУЮЧИХ СИСТЕМ (О. В. КЕНДЮХОВ)

3.2. ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ ТА ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ (С. Г. МІЩЕНКО)

3.3. ТРАНСФОРМАЦІЯ СУТНОСТІ ТА РОЛІ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ У РЕГУЛЮВАННІ ЕКОНОМІКИ (К. Є. ЛАВРОВ)

РОЗДІЛ 4. СЕКТОР ФІНАНСОВИХ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ АРХІТЕКТУРИ СВІТУ

4.1. КОНКУРЕНЦІЯ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ У КОНТЕКСТІ АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЇХ РОЗВИТКУ (О. В. АБАКУМЕНКО)

4.2. АСПЕКТИ ЕВОЛЮЦІЙНОГО ПРОНИКНЕННЯ ІНОЗЕМНОГО БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ НА ФІНАНСОВІ РИНКИ КРАЇН ЦСЄ (О. І. БУТЕНКО)

4.3. УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЯМИ ПРОБЛЕМНИХ КРЕДИТІВ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ (Т. М. БОЛГАР)

РОЗДІЛ 5. СЕКТОР НЕФІНАНСОВИХ КОРПОРАЦІЙ ТА НАПРЯМИ ЙОГО РОЗВИТКУ

5.1. НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ВІДПОВІДНО ДО НОВИХ УМОВ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ (О. В. ЧЕРНЯВСЬКА, Т. С. ЮРКО)

5.2. ІННОВАЦІЇ І КРЕАТИВНОСТЬ НА ПРІДПРИЯТТЯХ ЯК ІМПЕРАТИВ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ (В. А. ВАСИЛЕНКО)

5.3. ВАЖЕЛІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ (А. М. ПОДДЕРЬОГІН, А. В. КОРНИЛЮК)

РОЗДІЛ 6. ДОМАШНІ ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ АРХІТЕКТУРИ СВІТУ

6.1. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ПОДАЛЬШОГО РЕФОРМУВАННЯ (О. В. ЧЕРНЯВСЬКА, О. А. ГОРБУНОВА)

6.2. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ СВІТОВОГО ФІНАНСОВО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ ДОМАШНІМИ ГОСПОДАРСТВАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ (М. В. ГУНЧЕНКО)

6.3. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПІД ЧАС ІНВЕСТУВАННЯ У БУДІВНИЦТВО ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ (О. А. ТИМОФЕСВА)

ДОДАТКИ

ВСТУП

Процес реформування національної економіки України в умовах побудови нової фінансово-економічної архітектури світу передбачає розробку та обґрунтування системи державного управління та функціонування економіки на всіх рівнях її прояву. Цілісний підхід до обґрунтування оптимальних форм розвитку суверенної відкритої економіки заснований на досягненнях світової практики в сфері державного управління, дослідженнях діючої системи зовнішніх та внутрішніх економічних відносин, а також на теоретичних узагальненнях.

Об'єктивність актуалізації державної економічної політики після затяжного періоду орієнтування на ринкові методи саморегулювання обумовлена закономірностями економічного розвитку. При цьому практика світового господарювання відпрацювала різнобічні форми і методи управління національним господарством, і довела необхідність розбудови сильної і дієздатної держави.

Підхід до обґрунтування ефективної політики управління національною економікою в Україні в сучасних умовах має свої особливості. По-перше, даний підхід здійснюється в умовах політичної кризи, що пов'язане з вибором моделі державного регулювання. По-друге, фінансово-економічна політика розглядається в умовах затяжної економічної кризи, вагомого державного боргу, дефіциту бюджету та пенсійного фонду країни. По-третє, необхідним є врахування специфіки факторів, що визначають вплив економічних законів та системи діючих економічних інтересів в перехідний період до відтворення дієздатної держави і самодостатньої зростаючої соціально-економічної системи.

Формування дієздатної політики соціально-економічного розвитку національної економіки України передбачено Стратегією інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів, правові основи вирішення проблеми створення дієздатної держави висвітлені в ряді нормативно-правових актів України, зокрема Конституції України, Бюджетному та Податковому кодексах України, Законі України «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України», Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, Концепції фінансової безпеки України, Стратегії розвитку фондового ринку в Україні на 2010-2015 роки, а також в програмах економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя.

Відповідно основними завданнями національної політики є побудова сучасної, стійкої, відкритої й конкурентоспроможної у світовому масштабі економіки, формування професійної й ефективної системи державного управління, і зрештою – підвищення добробуту українських громадян. Основною ж метою на сучасному етапі розвитку є зміцнення державної власності, створення системи управління державною державними фінансами, спрямованої на забезпечення сталого економічного зростання й гарантованого виконання державою своїх соціальних зобов'язань.

Питання трансформації національної економіки в умовах формування нової фінансово-економічної архітектури світу висвітлюються в численних працях вітчизняних і зарубіжних авторів.

Важливу роль у теоретичному та емпіричному дослідженні проблематики трансформації національної економіки та формування глобальної фінансової архітектури відіграють праці зарубіжних вчених: Бансала В., Валерштейна І., Вільямсона Дж., Гільфердінга Р., Дольфюс а О., Дорнбуша Р., Камдессю М., Кругер А, Кругмана П., Кьоллера Х., Ліппа Е., Мак Кіннона Р., Манделла Р., Маршалла Дж., Медоуза Д., Месаровича М., Мецлера А., Оме К., Сакса Дж., Сороса Дж., Стігліца Дж., Тінбергена Я., Тобіна Дж., Трахтенберга І., Фішера Ст., Флемінга Дж. М., Фрідмена М.

Дослідження ролі фінансового сектору у забезпеченні національної економіки фінансовими ресурсами, особливостей його розвитку, формування структури і взаємодії із суб'єктами господарювання реального сектору економіки здійснюються як вітчизняними (В. Зимовець, С. Зубик, В. Корнєєв, О. Лактіонова, С. Науменкова, та ін.) так і зарубіжними (А. Акелроф, Г. Габбарт, А. Дарбінян, Х. Джонсон, К. Кан, А. Лакстутін, Е. Прескотт, Р. Раджан, Дж. Тобін, та ін.) науковцями. Означена проблема розглядається також у контексті формування стратегії розвитку фінансового ринку України (І. Школьник), аналізу структури фінансового сектору України (С. Міщенко), інвестиційного потенціалу банківської системи України (С. Леонов).

Відмічаючи безсумнівну цінність та значимість проведених наукових досліджень, слід підкреслити, що існує низка питань, які потребують подальших наукових розробок. Залишається потреба ґрунтовних науково-практичних досліджень оптимізації процесів використання бюджетних та державних коштів, еволюційного проникнення іноземного банківського капіталу на фінансові ринки країн ЦСЄ. Водночас недостатньо уваги учені приділяють вивченню ролі домашніх господарств в умовах формування нової фінансово-економічної архітектури світу.

Корисними для використання є запропоновані авторами модель механізму державної підтримки малого підприємництва; пропозиції щодо трансформації фінансової політики держави у регулюванні економіки. Практичну цінність монографії представляють результати дослідження сучасного стану інтеграції до світового простору та оцінки результатів внутрішньої і зовнішньої державної політики, пропозиції щодо оптимізації процесів використання бюджетних та державних коштів.

Авторами була приділена також увага маловивченим в вітчизняній та зарубіжній фінансово-економічній літературі питанням, серед яких забезпечення фінансової безпеки фізичних осіб під час інвестування у будівництво житлової нерухомості в Україні, формування фінансових ресурсів Пенсійного фонду України та механізм управління ними.

Адреса для листування: volkovahelen@mail.ru

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Формування інвестиційного клімату України (теоретична та практична складова)

Нестійкий рух економіки України до стабільної фази розвитку, актуалізує питання покращення інвестиційного клімату, позитивні тенденції в якому забезпечують стабільність надходження інвестиційних, кредитних ресурсів та зростання ринкової вартості українських емітентів. Відсутність суттєвих структурних зрушень в економіці держави та політична нестабільність, негативно впливають на мотивацію вітчизняних, а особливо іноземних інвесторів, щодо здійснення інвестицій у реальний сектор та придбання державних цінних паперів.

Чисельні економічні дослідження, реалізація спільних бізнес-проектів та ментальність українського суспільства, довели необхідність залучення іноземних інвестицій для прогресивного майбутнього України та досягнення європейських стандартів життя. Іноземний капітал спроможний суттєво вплинути на впровадження технічних інновацій та прогресивних технологій у сфері виробництва, надання фінансових та не фінансових послуг та якість управління у реальному та фінансовому секторі економіки. Безумовно іноземні інвестиції, як джерело капіталу є більш привабливим, ніж кредитні ресурси, які помножують загальний державний борг. А обмеженість їх обсягу викликає необхідність концентрації на найбільш значущих проблемах та тенденціях, які мають бути враховані при покращенні інвестиційного клімату та оптимізації бізнес середовища.

Приток зарубіжних капіталовкладень, активізація діяльності середнього та малого бізнесу, а також оновлення застарілого обладнання з паралельним використанням сучасних технологій на вітчизняних підприємствах є життєво важливими для досягнення не тільки короткострокових та довгострокових пріоритетів державної політики, а й вихід із сучасного кризового стану та шлях до підйому економіки.

Великою проблемою залишається той факт, що значна кількість паперових реформ не сприяли серйозним досягненням у забезпеченні інвестиційної привабливості та зростанню національної конкурентоспроможності.

Питання покращення інвестиційного клімату та умов ведення бізнесу було и залишається найбільш актуальним для будь-якої держави, а особливо розвиваючої. Україна не стала виключенням. Відсутність стабільного розвитку економіки, низький рівень конкурентоспроможності продукції, зношеність основних фондів на 90 % фактично по всіх галузях економіки та ряд інших факторів, сприяло загостренню питання інвестиційної привабливості держави особливо в контексті останніх подій. Дискусії в площині євроінтеграційних процесів неможливі без детальної оцінки інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності української економіки.

Без розуміння теоретичної сутності інвестиційного клімату неможливо створити чітку систему орієнтирів для інвестора, на основі яких він приймає рішення про вкладання капіталу у ту чи іншу державу. Не зважаючи на наявність достатньо великої кількості наукових та практичних досліджень в розрізі даної тематики, на сьогоднішній день не існує не тільки загально прийнятих чітких показників для характеристики

інвестиційного клімату, а й відсутня єдність у тлумаченні науковцями даної категорії. Отже не зважаючи на численні публікації з даної проблематики, з методологічної точки зору проблема розкриття категоріального апарату залишається не вирішеною.

Так вітчизняний науковець Карпінський Б. А. визначає інвестиційний клімат як комплекс політичних, соціальних, інноваційних, інфраструктурних елементів, які наявні на певній території та дають у своєму сумарному прояві синергетичний ефект^[1].

В той же час Гончаров А. Б. під інвестиційним кліматом розуміє сукупність політичних, правових, економічних і соціальних умов, що забезпечують і сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та зарубіжних інвесторів^[2].

В свою чергу Іваненко-Свинцицька І. Є. наголошує, що інвестиційний клімат формується під впливом економічних, політичних, технічних та соціальних чинників, найвагомішу роль серед яких відіграють економічні параметри приймаючої країни^[3].

Носова О.В. під інвестиційним кліматом розуміє ступінь сприятливості ситуації, що складається в тій чи іншій країні (галузі, регіоні, підприємстві), стосовно інвестицій, що могли б бути зроблені в країну (галузь, регіон, підприємство)^[4].

Водночас Пирогов О. В. зазначає, інвестиційний клімат – це ситуація на внутрішньому інвестиційному ринку макrorівня та мезорівня, від стану якої залежить підтримання й розвиток інвестиційного інтересу, а згодом і прийнятне потенційним інвестором рішення про інвестування та обсяги залучених інвестицій^[5].

Удалих О. О. зазначає, що інвестиційний клімат – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що визначають привабливість держави для інвестування^[6].

На нашу думку інвестиційний клімат – це сукупність політичних, економічних, правових, географічних, соціально-культурних умов які у своїй взаємодії забезпечують та впливають на інвестиційну діяльність вітчизняних та іноземних інвесторів на окремо взятій території.

Причому, інвестиційний клімат доречно розглядати на макrorівні (держава, об'єднання держав) та мезорівні (окремий регіон в державі, область)^[7].

В свою чергу, інвестиційний клімат визначають інвестиційний потенціал, інвестиційні ризики та інвестиційна активність.

Під інвестиційним потенціалом слід розуміти об'єктивні можливості економічного, соціального, природно-ресурсного характеру.

До інвестиційного ризику належать внутрішні та/або зовнішні чинники, що перешкоджають реалізації інвестиційного потенціалу. Структурно зазвичай включають політичну, правову, законодавчу, економічну та соціальну складову.

Щодо інвестиційної активності це є інтенсивність залучення інвестицій в економіку країни з боку вітчизняних та іноземних інвесторів.

Важливим фактором, що впливає на рішення інвестора щодо вкладання капіталу є обсяг витрат які він понесе у разі прийняття позитивного рішення та доходність вкладеного капіталу. Затрати на інвестування, які обраховуються через проценту ставку за позики на капітал, тобто її зниження зменшує моти-

вацію до інвестування. Врахування цих двох чинників інвестиційного процесу, що спостерігаються нині, зменшує позитивні сподівання потенційних інвесторів та спричинює зростання недовіри до правових умов інвестування. Така ситуація значно актуалізує дослідження питань інвестування у сучасних умовах, збереження обсягів інвестування. Хоча інституційне середовище інвестування детермінується на загальнодержавному рівні, регіон не є простою арифметичною складовою країни. Процеси суспільного відтворення на рівні регіону відбуваються за дещо іншими механізмами, тому оцінка можливості кожного регіону у залученні інвестиції має відбуватися на інших методологічних засадах. При дослідженні питання інвестиційного клімату, доцільно звернути увагу на таке поняття, як інвестиційна привабливість. Інвестиційна привабливість обумовлена станом інвестиційного клімату на макро та мезорівнях. Інвестиційна привабливість може бути розглянута не тільки на рівні держави, регіону та області, а й на рівні галузі та підприємства (див. табл. 2.1).

Загалом, інвестиційна привабливість – це інтегральний показник, що об'єднує комплекс формалізованих та неформалізованих критеріїв і характеризує доцільність вкладання капіталу в досліджуваний потенційний об'єкт інвестування.

При дослідженні теоретичного аспекту інвестиційного клімату, не можна залишити без уваги таку категорію, як конкурентоспроможність. Причому конкурентоспроможність доцільно розглядати не тільки в рамках держави, регіону, області, галузі та підприємства, а й продукції (див. табл. 2.1).

Апріорі не можливо говорити про конкурентоспроможну державу, без наявності підприємств які випускають конкурентоспроможну продукцію.

Вище зазначені категорії та параметри які їх характеризують окреслюють систему цінностей на які орієнтуються інвестори. Комплексний аналіз вказаних показників дає можливість не тільки інвестору прийняти рішення про вкладання капіталу в економіку тієї чи іншої країни, а керівництву держави поглянути на наслідок прийняття окремих управлінських рішень та впроваджених реформ.

Таблиця 2.1 – Категоріальний апарат

Рівень	Сутність
Інвестиційний клімат	
Держава	Узагальнена характеристика політичних, економічних, правових, географічних, соціально-культурних умов які у своїй взаємодії забезпечують та впливають на інвестиційну діяльність вітчизняних та іноземних інвесторів в державі
Регіон	Сукупність політичних, економічних, правових, географічних, соціально-культурних умов які забезпечують надходження інвестиційних ресурсів у регіон
Інвестиційна привабливість	
Держава	Стан політико-правового, економічного, соціально-культурного, науково-технічного, інфраструктурного та демографічного середовища
Регіон	Загальноекономічний розвиток регіону (його частка у ВВП та

	національному доходу, обсяг виробництва на душу населення, середній рівень заробітної плати, забезпеченість основними продуктами харчування, обсяг та динаміка капітальних вкладень на душу населення, кількість підприємств, їх фінансовий стан), інвестиційна інфраструктура регіону (кількість будівельних матеріалів підрядчика, виробництво енергетичних ресурсів на душу населення, стан транспортної індустрії), демографічна характеристика регіону, розвиток ринкових відносин (кількість приватизованих підприємств, кількість підприємств з іноземними інвестиціями, банківських установ, страхових компаній, товарних бірж), криміногенна, екологічна ситуація в регіоні
Галузь	Життєвий цикл галузі, бар'єри входження до галузі, технологічні особливості, соціальні чинники, конкуренція на галузевому ринку, стан попиту на товари та послуги галузі
Підприємство	Інтелектуальний капітал управлінського складу підприємства, конкурентоспроможність суб'єкту господарювання, імідж у ділових колах та позиція на ринку, думки власників та інвесторів щодо підприємства та його діяльності, забезпеченість інвестиційними та іншими ресурсами, кадрами, ефективність господарської та управлінської діяльності, фінансовий стан суб'єкта господарювання, збутова та комунікаційна політика, економіко-географічне положення, галузева приналежність, інші
Конкурентоспроможність	
Держава	Спроможність держави в умовах вільного та чесного ринку продукувати товари та послуги, що відповідають вимогам міжнародних ринків і водночас – забезпечувати та збільшувати реальні доходи власного населення протягом тривалого часу
Регіон	Спроможність протягом тривалого часу на основі насамперед власних, а також залучених можливостей продукувати товари та послуги для регіонального, національного і зовнішнього ринків, забезпечуючи водночас стабільність і зростання реальних доходів власних жителів
Галузь	Ефективність роботи окремих галузей національного господарства, що оцінюється, окрім традиційних критеріїв, за показниками, що характеризують і описують міру живучості і динамічності галузі при різних варіантах розвитку економіки даної країни і всього світу в цілому
Підприємство	Здатність підприємства створювати, виробляти і продавати товари та послуги, цінові й нецінові якості яких привабливіші, ніж в аналогічній продукції конкурентів
Продукція	Здатність продукції відповідати вимогам ринку, які склалися за аналізований період

На практиці існує достатньо велика кількість рейтингів інвестиційного клімату держави або інвестиційної привабливості об'єкта інвестування, які

регулярно публікуються та відрізняються один від одного головним чином переліком складових, які беруться до уваги під час розрахунку.

Існує одна суттєва особливість: Standard and Poor's Corporation (S&P) та Moody's Investor Service, Inc (Moody's) історично орієнтується на американський ринок, методологія Fitch Rating Ltd (Fitch) прийнята для європейських країн, а Rating & Investment Information Inc виступає індикатором платоспроможності емітента азіатських країн.

Аналізуючи місце України у світових рейтингах, можемо стверджувати про достатньо не стійку позицію серед країн світу взагалі та наглядно представлених країн Європи та СНД зокрема (див. табл. 2.2). Дана ситуація обумовлена тим, що не зважаючи на оптимістичні заяви влади, темпи виробництва знижувались, інфляція зростала, суттєвих реформ не відбувалось і як наслідок вже в 2013 році країна на межі дефолту, динаміка ВВП за прогнозами експертів від 0,5 % до -1 %, золотовалютні резерви зменшуються, а державний борг постійно зростає, проблеми з зовнішнім фінансуванням, масові невдоволення населення внутрішньою та зовнішньою політикою уряду, як наслідок S&P, Moody's та Fitch знизили рейтинги у поточному році.

Таблиця 2.2 – Місце України у світових рейтингах 2012 року

Країна	Назва рейтингу (довгостроковий в іноземній валюті)			
	S&P		Fitch	
	Rating	Outlook	Rating	Outlook
Україна	B+	Negative	B	Stable
Азербайджан	BBB-	Stable	BBB-	Positive
Білорусія	B-	Stable	-	-
Німеччина	AAA	Stable	AAA	Stable
Греція	CCC	Negative	CCC-	
Грузія	BB-	Stable	BB-	Stable
Казахстан	BBB+	Stable	BBB	Positive
Польща	A	Stable	A-	Stable
Росія	BBB+	Stable	BBB	Positive

Своєрідним барометром ділової репутації, конкурентоспроможності, а відповідно і інвестиційного клімату держави є ряд індексів, а саме: Global Competitiveness Index, World Competitiveness Yearbook, The Doing Business, Heritage Foundation.

Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index) було розроблено професором Колумбійського університету Ксав'є Сала-і-Мартіном. Він був вперше опублікований в 2004 році, але для новітнього рейтингу був вдосконалений. Індекс складається на базі опитування по 12 доданком конкурентоспроможності – від інфраструктури і освіти до ефективності ринку товарів і послуг, макроекономічної стабільності та конкурентоспроможності компаній^[8].

В свою чергу Всесвітній індекс конкурентоспроможності (World Competitiveness Yearbook IMD) дає можливість порівняти

конкуреноспроможність 59 економік на основі більш ніж 331 критерію згрупованих у чотири фактори конкуреноспроможності: економічні показники, ефективність уряду, ефективність бізнесу та інфраструктура. До параметрів найбільш популярного показника серед вітчизняних аналітиків, Індексу ведення бізнесу (TheDoingBusiness), відносять відкриття бізнесу, процедури одержання дозволу створення логістичної бази, прийом на роботу співробітників, реєстрація майна, одержання кредиту, захист інвестицій, виплата податків, торгівля з зарубіжними країнами, складання контракту, закриття бізнесу. Розраховується він з обов'язковим урахуванням законів та положень, які впливають на умови ведення підприємницької діяльності. Експерти HeritageFoundation та TheWallStreetJournalв розраховують Індекс економічної свободи (HeritageFoundation) і визначають економічну свободу як «відсутність урядового втручання або перешкоджання виробництву, розподілу і споживання товарів і послуг, за винятком необхідної громадянам захисту та підтримки свободи як такої». Індекс економічної свободи базується на 10 індексах, вимірюваних за шкалою від 0 до 100, при цьому показник 100 відповідає максимальній свободі, а 0, відповідно, мінімальній. Серед основних параметрів:бізнес свобода,торгова свободи, фінансова свобода,державні витрати, валютна свобода, інвестиційна свобода, фінансова свобода, права власності, свобода від корупції, свобода праці.

За період з 2006 по 2012 рік Україна поступова переміщалась до кінця списків, що не може не турбувати (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Індеси конкуреноспроможності для України, за період 2006–2012 року

Показник	Рік						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Індекс глобальної конкуреноспроможності (GlobalCompetitivenessIndex) (GCI)	48 3 125	57 3 131	62 3 134	61 3 133	63 3 133	64 3 133	64 3 133
Всесвітній індекс конкуреноспроможності (WorldCompetitivenessYearbookIM)	46 3 55	46 3 55	54 3 55	54 3 56	57 3 59	57 3 59	56 3 59
Індекс ведення бізнесу (The Doing Business)	124 3 155	118 3 179	139 3 178	145 3 18 3	147 3 183	149 3 183	152 3 183
Індекс економічної свободи (Heritage Foundation)	99 3 157	125 3 161	133 3 157	152 3 179	162 3 179	163 3 179	161 3 179

Дані індекси дають чіткий сигнал, що інвестиційний клімат в Україні не є комфортним для суб'єктів підприємницької діяльності, особливо в короткостроковій та середньостроковій перспективі, в наслідок відсутності практичних кроків, які б забезпечували економічну свободу та захист інтересів всіх учасників бізнес-процесів при чітких, всім зрозумілих, передбачуваних та неупереджених правил ведення бізнесу.

Особливу увагу привертає на себе той факт після кризи 2008–2009 років, не зважаючи на від’ємну динаміку світової економіки, Україна змогла покращити свої позиції, про що свідчить Індекс ведення бізнесу (див. табл. 2.4). Основні позитивні зрушення відбулись за рахунок зменшення строків започаткування бізнесу, реєстрації власності, сплати податків. Суттєве зрушення у субіндексі започаткування бізнесу стало можливе за рахунок того, що у даний момент часу підприємство має «пройти» сім процедур та витратити на це 22 дні, в той час як в середньому в країнах Східної Європи та Середньої Азії загальна кількість процедур становить шість, а витрачають на їх проходження 14 днів. Одним з основних успіхів в реформуванні системи оподаткування, завдяки власне чому і Україна покращила свої позиції, це введення електронної звітності. Водночас залишаються не вирішенні питання у системі оформлення дозвільних документів при будівництві. Забудовник має витратити 375 днів на те щоб пройти 20 процедур, що є недопустимим при існуючому розвитку будівельної галузі. Залишаються незадовільними й умови для міжнародної торгівлі, а також одночасно спостерігається і погіршення показників захисту прав інвесторів^{[9], [10]}.

За даними Всесвітнього банку, у рейтингу TheDoingBusiness-2014, Україна зайняла 112 місце, це той рекорд який вона досягла за всі роки своєї незалежності, але так і не змогла увійти у сотню. Якщо розглядати значення цього індексу у загальному підсумку, можемо констатувати позитивну динаміку, але практично більшість законодавчих змін які було запропоновано і враховано при розрахунку даного показника не працюють або не мають суттєвого практичного значення^[11]. На даний час залишається актуальним питання адміністративних перепон при провадженні діяльності для інвесторів які мають на меті провадити діяльність на території України. Бюрократія та корупція основні фактори які заважають налагодженню інвестиційного клімату в державі.

Таблиця 2.4 – Місце України у рейтингу TheDoingBusiness у 2009–2013 рр.

Складові індексу	Рік					Зміна 2013 до 2012
	2009	2010	2011	2012	2013	
Складність ведення бізнесу, загальна оцінка	145	147	149	152	137	+15
<i>За субіндексами:</i>						
☐ започаткування бізнесу	128	136	118	116	50	+66
☐ реєстрація власності	140	160	165	168	149	+19
☐ сплата податків	180	181	181	183	165	+18
☐ підключення до мережі електропостачання	–	–	169	170	166	+4
☐ виконання зобов’язань по контракту	48	43	44	44	42	+2
☐ банкрутство	143	145	158	158	157	+1
☐ отримання кредиту	28	30	21	23	23	0
☐ дозвільна система у будівництві	179	181	182	182	183	–1
☐ зовнішня торгівля	121	139	136	144	145	–1

Позиція України за межами сотні свідчить про те, що підприємства витрачають більш ніж це доречно часу на спілкування з представниками державних органів влади, а декларації про зменшення кількості узгоджувальних та ліцензійних документів залишилися на папері, але головною проблемою залишається тиск на суб'єкти господарювання бюджетоутворюючих органів, а особливо податкової інспекції. Як наслідок суб'єкти господарської діяльності, які проводять свою діяльність з використанням нелегальних схем, більш конкурентоспроможні, логічно, що відбувається згорання діяльності легального бізнесу, а це негативно впливає на наповнення бюджету та інвестиційний клімат держави. Особливу насторогу визиває той факт, що за одним з ключових субіндексів для інвестора – захист прав інвесторів – Україна за даними TheDoingBusiness-2013 спустилась на 3 пункти, а за даними TheDoingBusiness-2014 вже на 11 пунктів та зайняла 128 позицію. Не зважаючи на те, що в Україні діють закони «Про акціонерні товариства» та «Про захист економічної конкуренції», які покликані захищати право власності та конкурентні позиції кожного інвестора, високій рівень корупції у судовій системі, вибіркове законодавство та недобросовісна конкуренція, знижують активність внутрішнього та зовнішнього інвестора. Особливе місце в українських реаліях займає відсутність узгодженості питання, щодо зовнішніх та внутрішніх пріоритетів державної влади, як в контексті економічної так і політичної складової. Саме від політичної волі влади залежить ступінь реалізації справжніх, а не паперових реформ у всіх сферах життєдіяльності країни, серед найбільш гострих яких є боротьба з корупцією, дотримання букви закону всіма прошарками населення, неупередженість судової та правоохоронної системи, захист прав власності. Рішучі заяви про необхідність боротьби з корупцією та наукова обґрунтованість необхідності усунення даного явища з української дійсності не привели до підписання у 2013 році меморандуму про боротьбу з корупцією між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку, що є негативним сигналом для інвесторів^[12]. Не зважаючи на те, що Україна займає лідуєчі позиції серед країн, які розповсюджують нелегальні копії світових брендів, що відповідно негативно позначається іміджі держави, суттєвих зрушень у вирішенні даного питання не відбулось. А різка, невдало обґрунтована відмова від підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, вміть знизилася кредитні рейтинги України, що поставило під загрозу не тільки фінансування економіки кредиторами, інвесторами, а й можливість отримати сучасні технології, додатковий ринок збуту та забезпечити вітчизняним підприємствам перехід на якісно новий рівень розвитку.

Результатом росту позицій в міжнародних рейтингах, має стати збільшення обсягів інвестицій в державі. За даними статистики Всесвітнього банку кожний шаг у рейтингу має принести економіку держави додатково 250–500 млн дол. у вигляді прямих іноземних інвестицій^[13]. При цьому темп приросту інвестицій залежить від стану інвестиційного клімату, чим він краще тим ширше стає географія інвесторів, а обсяг капіталу збільшується у геометричній прогресії.

Невирішеність суттєвих проблем негативно впливає на темпи інвестиційних надходжень в Україну (див. рис. 2.1).

Рисунок 2.1 – Темп приросту прямих іноземних інвестицій, за період 2000–2012 рр.

Темп приросту прямих іноземних інвестицій за аналізований період за аналізований період зменшився, якщо у 2000 році він становив 20 %, то у 2012 році – 4 %, показавши свій максимум у 2005, а мінімум у 2009 році. Після кризи 2008–2009 року, спостерігався певний бум інвестування, іноземні інвестори розпочали реалізовувати ряд проектів. Однак, вже у 2012 році тенденція йде на спад і у 2013 році негативний тренд мав продовження, якщо у першому півріччі 2012 році обсяг прямих іноземних інвестицій становив 5,1 млрд дол. США, то у 2013 році тільки 855, 8 млн дол. США. Дана тенденція була обумовлена як зовнішніми так і внутрішніми факторами. Серед найбільш вагомих чинників, що негативно вплинули на надходження іноземного капіталу в економіку країни це перш за все незначні темпи росту світової економіки, втрата конкурентних переваг перед Китаєм на ринку сталі, як наслідок втрата азійського та частки російського ринку, падіння обсягів реалізації хімічної продукції, а також значні проблеми в економіці Кіпру. Хоча не зважаючи на банківську кризу яка відбулась у даній країні та збільшення ставки податку на прибуток до 12,5 %, саме ця країна залишається основним постачальником іноземного капіталу в Україні (див. табл. 2.5).

Найбільше скорочення інвестиційних надходжень, фактично у двічі у порівнянні з 2000 роком, спостерігається з Швейцарії. Дана тенденція склалась під впливом глобальної політики направленої на боротьбу з відмиванням «брудних» коштів. Особливу увагу привертає на себе збільшення фактично у 2 рази, за останні 10 років, обсягу інвестиційних надходжень з Британських, Віргінських островів, хоча в загальній структурі прямих іноземних інвестицій в економіку України, їх частка не перевищує 2,5 %. Це в свою чергу свідчить про те, що значний рівень капіталу з вітчизняної економіки виходить через нелегальні схеми, а відповідно і акумулюється в тіні. За різними даними від 30–60 % вітчизняної економіки знаходиться у тіні. В наслідок цієї негативної тенденції із країни незаконно виводиться 35 млн дол. США. У офшорні зони та Кіпр, який, згідно українського законодавства не є офшорною зоною^[14]. Водночас не можна не звернути увагу на те, що активна участь українських

підприємств в офшорних схемах приносить втрат для державного бюджету на суму у розмірі 12,5 млн дол. США. За підсумками періоду 2000–2012 років найбільший обсяг інвестицій надійшов з Кіпру, Німеччини та Нідерландів. Слід зауважити, що більшість іноземних експертів вважають, що частка російського капіталу значно вища ніж за офіційними даними.

Таблиця 2.5 – Структура прямих іноземних інвестицій в Україну в розрізі країн інвесторів, млн дол. США

Показники	Роки										Структура	
	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2000 р., %	2012 р., %
	Усього, у тому числі:	3 875	8 353,9	16 375,2	21 186	2 9489,4	35 723,4	4 0026,8	49 362,3	50 333,9	54 462,4	100
Кіпр	372,6	1 035,6	1 562	3 011,7	5 941,8	7 682,9	8 593,2	12 645,5	13 355,2	17 275,1	10	32
Німеччина	237,9	631,6	5 505,5	5 620,7	5 917,9	6 393,8	6 613	7 386,4	7 391	6 317	6	12
Нідерланди	361,8	548,3	721,8	1 493	2 511,2	3 180,8	4 002	4 822,8	4 898	5 168,6	9	9
Австрія	87,9	345,6	1 423,6	1 600,8	2 075,2	2 445,6	2 604,1	3 423,1	3 418,8	3 401,4	2	6
Сполучене Королівство	299,4	895,9	1 155,3	1 557,2	1 968,8	2 273,5	2 375,9	2 508,2	2 593,4	2 556,5	8	5
Російська Федерація	314,3	457,5	799,9	980,8	1 462,2	1 851,6	2 674,6	3 594,5	3 600,4	3 785,8	8	7
Сполучені Штати Америки	635,8	1 153,7	1 374,1	1 418	1 436,8	1 471,5	1 387,1	1 043,1	–	–	16	–
Віргінські Острови, Британські Острови	176,8	543,8	688,7	808,3	1 045,7	1 316,1	1 371	1 607	1 666	1 884,9	5	3
Швейцарія	169,3	411,3	445,9	504,9	583,8	715,6	1 273,3	960,3	947,07	1 106,2	4	2
Інші	1 219,2	2 330,6	2 698,4	4 190,6	6546	8392	9 132,6	37 990,9	1 2464	12 966,9	68	24

Якщо до російських інвестицій частково додати надходження з Кіпру, Британських Віргінських Островів та Ліхтенштейну (звідки в більшості випадків надходять інвестиції російських та українських промислово-фінансових груп), то обсяг російського капіталу значно перевищить офіційні дані. Агресивне входження російського капіталу пояснюється розумінням тенденцій на інвестиційному ринку України та політичним впливом Росії на вітчизняний уряд.

Про недостатню прозорість прямих іноземних інвестицій свідчить і той факт, що якщо обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну з Кіпру сягнув 32 % від загального обсягу, то з України до Кіпру – 89 %. Дана тенденція наочно демонструє виведення вітчизняного капіталу, що негативно впливає на економічний потенціал розвитку держави. А враховуючи те, що більшість резидентів зареєстровані за видом економічної діяльності «операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг і надання послуг підприємцям», це вказує на те, що вітчизняний капітал не бачить перспективності вкладання в Україні і як наслідок виникає загроза стабільності на ринку капіталу та фінансової безпеки держави.

Цікавий той факт, що за даними експертів станом на 2013 рік для розвитку вітчизняної промисловості необхідна сума у розмірі 100 млрд дол. США, а ще в 2006 році за підрахунками Кабінету Міністрів України загальна потреба в інвестиціях складала 40 млрд дол. США. При цьому якщо підрахувати загальну суму інвестиційних надходжень в Україну за період з 2000 по 2012 рік вона вже склала 308 млрд дол. США, при цьому суттєвих зрушень в економіці держави не спостерігається, знос основних фондів флагманів таких пріоритетних галузей промисловості як хімічна, машинобудівельна, металургійна становить близько 92 %, в той час як у 2006 році він становив 80 %. Можемо дійти висновку, що важлива не тільки кількість, а й якість використання ресурсів. В Україні існує нагальна проблема яка означилась досить давно, але не набула широкого обговорення – це відсутність ефективного власника. Акт формальної приватизації якій відбувся та відбувається в Україні не сприяє створенню суб'єкта господарювання, активи якого максимально ефективно використовуються. Нові власники не мотивовані у доцільному використанні отриманого майна, їх індивідуальні інтереси суперечать поглядам суспільства. Власник приймаючи рішення про напрямок використання активу, перш за все звертає увагу на норму віддачі від витрат. Співвідношення між індивідуальним інтересом власника та інтересом суспільства щодо використання активів приватизованих підприємств має регулювати влада. При цьому мають бути створені такі умови ефективного використання, які б не порушували інтересів приватного власника.

Якщо до російських інвестицій частково додати надходження з Кіпру, Британських Віргінських Островів та Ліхтенштейну (звідки в більшості випадків надходять інвестиції російських та українських промислово-фінансових груп), то обсяг російського капіталу значно перевищить офіційні дані. Агресивне входження російського капіталу пояснюється розумінням тенденцій на інвестиційному ринку України та політичним впливом Росії на вітчизняний уряд.

Про недостатню прозорість прямих іноземних інвестицій свідчить і той факт, що якщо обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну з Кіпру сягнув 32 % від загального обсягу, то з України до Кіпру – 89 %. Дана тенденція наочно демонструє виведення вітчизняного капіталу, що негативно впливає на економічний потенціал розвитку держави. А враховуючи те, що більшість резидентів зареєстровані за видом економічної діяльності «операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг і надання послуг підприємцям», це вказує на те, що вітчизняний капітал не бачить перспективності вкладання в Україні і як наслідок виникає загроза стабільності на ринку капіталу та фінансової безпеки держави.

Цікавий той факт, що за даними експертів станом на 2013 рік для розвитку вітчизняної промисловості необхідна сума у розмірі 100 млрд дол. США, а ще в 2006 році за підрахунками Кабінету Міністрів України загальна потреба в інвестиціях складала 40 млрд дол. США. При цьому якщо підрахувати загальну суму інвестиційних надходжень в Україну за період з 2000 по 2012 рік вона вже склала 308 млрд дол. США, при цьому суттєвих зрушень в економіці держави не спостерігається, знос основних фондів флагманів таких пріоритетних галузей промисловості як хімічна, машинобудівельна, металургійна становить близько 92 %, в той час як у 2006 році він становив 80 %. Можемо дійти висновку, що важлива не тільки кількість, а й якість використання ресурсів. В Україні існує нагальна проблема яка означилась досить давно, але не набула широкого обговорення – це відсутність ефективного власника. Акт формальної приватизації якій відбувся та відбувається в Україні не сприяє створенню суб'єкта господарювання, активи якого максимально ефективно використовуються. Нові власники не мотивовані у доцільному використанні отриманого майна, їх індивідуальні інтереси суперечать поглядам суспільства. Власник приймаючи рішення про напрямок використання активу, перш за все звертає увагу на норму віддачі від витрат. Співвідношення між індивідуальним інтересом власника та інтересом суспільства щодо використання активів приватизованих підприємств має регулювати влада. При цьому мають бути створені такі умови ефективного використання, які б не порушували інтересів приватного власника.

Одним з додаткових суттєвих факторів, що на даний момент стримує розвиток підприємств є паперова амортизація. Не використання коштів за своїм прямим призначенням з одночасним браком позикового капіталу та зниженням прибутковості, спричинили втрату якості, а відповідно конкурентоспроможності цілої ланки українських виробників.

Останніми роками змінилися пріоритети щодо напрямків вкладання капіталу іноземними інвесторами. За даними Державного агентства України з інвестицій та інновацій, лише 23 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій припадає на підприємства промисловості, причому більшість їх сконцентрована у високоприбуткових та швидкоокупних галузях, таких як: харчова, металургійна, хімічна, нафтохімічна промисловість та фінансові послуги. Але в той же час, якщо у 2000 році харчова промисловість займала 20,1 %, а оптова торгівля – 20 % у загальній структурі прямих іноземних інвестицій, то вже у 2012 році ситуація кардинально змінилась і було зафіксовано 5,6 % та 11,02 % відповідно (рис. 2.2). Особливу увагу привертає до себе збільшення випереджаючими темпами обсягів інвестицій у фінансову сферу, питома вага яких з 2000 по 2012

роки зросла з 6,4 % до 29,6 %. Ця тенденція, на наш погляд, є негативною для подальшого розвитку економіки держави, по-перше фактично 50 % інвестицій направляються у ті сфери господарювання в яких перерозподіляється додатковий продукт і тільки 50 % у ті що його створює. Одним з додатково негативних аспектів є невиконання головної функції фінансового ринку – акумулювання та перерозподіл фінансових ресурсів, що звужує можливості розвитку реального сектору.

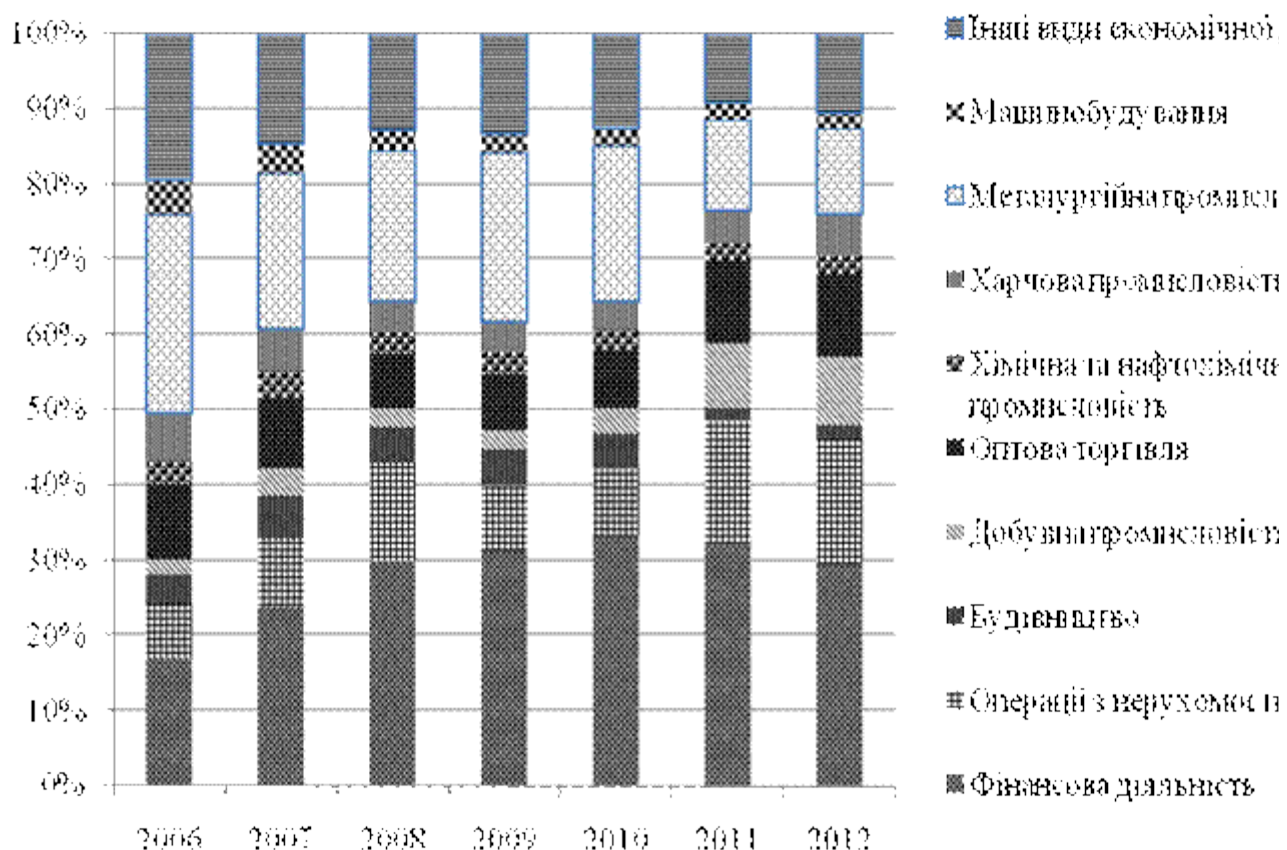

Рисунок 2.2 – Розподіл іноземних інвестицій за секторами економіки

Також необхідно враховувати й той факт, що прямі іноземні і інвестиції не створюють національний капітал, оскільки прибуток переважно спрямовується за кордон. Стимулів поки що недостатньо враховуючи перелік негативних чинників. Однак треба намагатись створювати пільги у тих галузях які є довогоокупними та потребують впровадження інновацій. Виробництво інноваційних продуктів є джерелом економічного зростання. Залучення іноземних інвестицій у передові розробки та інноваційні проекти є шансом для України. Для цього необхідно впроваджувати чіткі рекламні компанії направлені на позиціонування інтелектуального та технологічного потенціалу з одночасною презентацією бізнес-проектів.

Суттєвому збільшенню інвестицій в агропромисловий комплекс, який є візитівкою України, у зв'язку з загостренням проблем продовольчого забезпечення населення, може сприяти лібералізація ринку землі, спрощення процедур її оренди та можливості викупу, а також запровадження її застави. Організація ринку землі надасть можливість іноземному інвестору відчувати себе більш

захищеним, одночасно це змусить його більш ефективно, без нанесення шкоди чорнозему. А можливість передавати під заставу земельний фонд надасть можливість агропромисловим вітчизняним підприємствам отримувати довгострокові кредити для формування основних фондів.

Особливої уваги потребує той факт, що у 2012 році з країни було виведено коштів на загальну суму 1 234 млн дол. США це максимальна сума за останні вісім років (рис. 2.3).

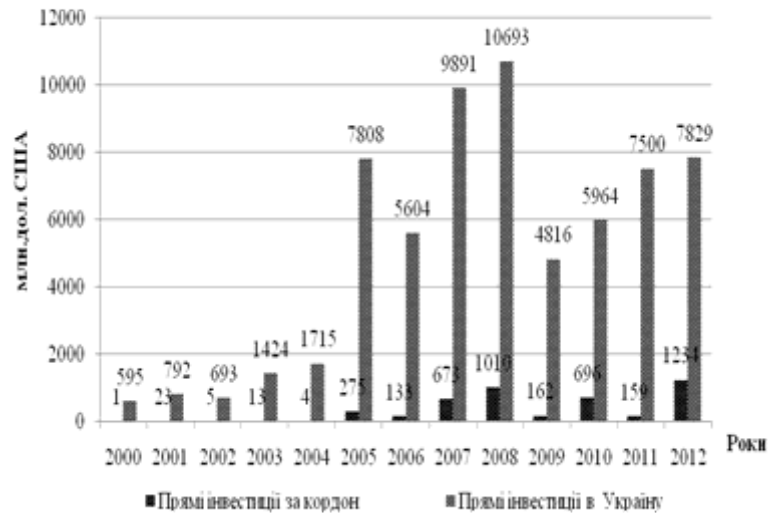

Рисунок 2.3 – Прямі іноземні інвестиції України, 2000–2012 рр.

Тільки одні французькі інвестори вилучили капітал у розмірі 465 млн дол. США, а за січень–червень 2013 року 152 млн дол. США вилучено німецькими і 205 млн дол. США австрійськими інвесторами, що свідчить про погіршення інвестиційного клімату в Україні^[15]. Але дана тенденція пов’язана не лише з рядом проблем які існують в Україні, а й з ризиками глобального спаду. Внаслідок чого спостерігається відтік капіталу з периферії до центру, що й дестабілізує ситуацію. Однак обсяг прямих іноземних інвестицій які надходили в Україну завжди перевищував відтоки. Тенденція посилилась з 2005 року, що можна пояснити приєднанням до зони вільної торгівлі та поширенням в Європейському Союзі (ЄС) точки зору, розширення економічної інтеграції на Схід, що й вплинуло на формування інвестиційних потоків. Територіальне наближення до наших кордонів також сприяє підвищенню інтересів власників іноземного капіталу до вітчизняних підприємств. Однак демарш українського уряду наприкінці 2013 року, щодо підписання угоди про асоціацію прогнозовано негативно вплине на інвестиційну активність не тільки європейських інвесторів у 2014 році

Отже, досить чітко прослідковуються три періоди: 1) 2000–2004 роки – коли іноземний інвестор досить обережно вкладав капітал в підприємства України, враховуючи постійні нарікання іноземних експертів на корупцію, бюрократію і «відсутність єдиних правил гри» для всіх учасників інвестиційного ринку; 2) 2005–2009 роки – значні вливання іноземного капіталу з метою отримання надприбутків за рахунок ємкості ринку, та відсутності значної конкуренції; 3) 2010– і до сьогодні – обережна поведінка інвестора у зв’язку з не вирішенням проблем у адмініструванні прибутків, недовірою до судової системи, зростання корупції, невизначеність у зовнішній політиці, а також негативна міжнародна кон’юнктура інвестиційного ринку.

Основною причиною такого стану речей є домінування негативних факторів над позитивними.

Серед основних чинників які сприяють погіршенню інвестиційного клімату та створюють негативний міжнародний імідж держави можна виділити наступні.

1. Політична та економічна нестабільність.

До політичної нестабільності можна віднести зміну геополітичних пріоритетів, часта зміна влади, високий рівень корупції у владних структурах, відсутність стратегії розвитку держави з чіткими цілями та планом реалізації. До економічних факторів можна віднести: незбалансований розвиток регіонів України, нестабільність в економічному зростанні, не відповідність задекларованих нормативних та законодавчих актів реальним діям органів влади, суттєвий фіскальний тиск, значне скорочення кількості представників малого та середнього бізнесу, загострення питання захисту прав власності, захисту інтелектуальних прав, скороченням обсягів виробництва на підприємствах, провідних галузей, суттєве зниження платоспроможного попиту населення, невирішеність земельного питання, відсутність ефективного власника і як наслідок зношеність основних фондів.

2. Правова небезпека.

Високий рівень корупції в органах судової системи, вибіркоче законодавство, часта зміна законів та адміністративних процедур.

3. Соціальна нестабільність.

Відсутність довіри до влади, соціальна незахищеність більшої частки населення, упередженість судових рішень, безкарність представників влади, сепаратистські виступи та глибокі політичні потрясіння фактично раз у 10 років, які генерують переусвідомлення іноземних інвесторів, унаслідок чого Україна розглядається як європейська держава, водночас постійні протистояння підривають фундамент стабільності підприємницької діяльності та здорожчують позикові ресурси для України [\[16\]](#), [\[17\]](#), [\[18\]](#).

Проте наявність вигідного географічного місцезнаходження, кліматичних умов, найбільшої площі чорнозему, активність та амбітність молоді України, відкритість деяких органів влади, систематична організація представниками фінансово-промислових груп заходів, на території України так і за її межами, які направлені на покращення інвестиційного іміджу держави, усунення розриву між академічними та практичними знаннями майбутніх працівників – сприяють покращенню інвестиційного клімату.

Відсутність дієвої політики, яка б сприяла пошуку стратегічного ефективного інвестора, спричинила корумпований, непрозорий, хаотичний розподіл ресурсів та прав на власність.

Структуру економічної влади в Україні, що склалася стихійно, характеризують такі особливості:

- «нестача» влади над економічною поведінкою власника. Це призводить до зниження соціального контролю за поведінкою власника, а також ослаблення дії примусової сили, що підпорядковує цю поведінку і спрямовує її до суспільної вигоди;
- «надлишок» приватної економічної влади власника, що стає підставою для виникнення свавілля – коли «переважає тенденція односторонньо змінювати розподіл прав і обов'язків на користь однієї із сторін на ринку»;

□ «надлишок» влади стає однією з найважливіших умов і джерел отримання контролю над власністю, доході і надприбутку. Виникає конкурентна боротьба між приватними економічними групами за контроль над джерелами влади. Результатами такої конкуренції є концентрація економічної влади й утворення олігархічних груп, що об'єднують під своїм контролем основні джерела і ресурси влади в економіці: насильство, власність, монопольне становище на ринку, контроль над державною владою;

□ феномен «влади-власності», на противагу моделі «власності влади», характерної для західних економік. Головним джерелом і умовою придбання (захоплення) і збереження власності даним агентом є володіння ним ресурсної влади (або доступ до них), яке має у своїй основі насильство мінливою і нестабільною. Звідси нестійкість розподілу прав власності та постійна небезпека переділу власності[19],[20],[21].

Неефективність структур та інститутів економічної влади має наслідком неефективний розподіл витрат і вигод в економічній системі, що зараз спостерігаємо в українських реаліях. І саме це є тим фактором який негативно впливає на інвестиційну активність внутрішнього інвестора, який є своєрідним економічним барометром для іноземного інвестора щодо інвестиційної привабливості регіону.

Отже щоб мотивувати до ефективного використання активів та впровадженню інноваційних технологій необхідно створити умови при яких витрати понесені від інвестицій моли бути нижчими від альтернативних варіантів діяльності.

Для цього необхідно зробити наступні кроки.

3. Створити механізм який би унеможлиблював свавілля щодо майнових прав з боку держави і довільного переділу власності через банкрутство та приватизацію.

4. Контролюючі органи мають здійснювати тільки одну планову перевірку, в окремих випадках дві непланові перевірки протягом року. При цьому якщо працівники контролюючого органу порушили вимоги до процедури перевірки, її термінів і своїми діями нанесли матеріальну шкоду суб'єкту господарювання, контролюючий орган має це компенсувати у повному обсязі за ринковими цінами. Це надасть можливість скоротити непродуктивні витрати яке несе суб'єкт господарювання від взаємодії з державними органами влади.

5. Посилити захист прав виробника. Дієва система захисту торгівельної марки та продукції від фальсифікації, надасть можливість створити продукцію високої якості та покращити конкурентну позицію українського виробника.

6. Впровадити пільги для банків які кредитують малий та середній бізнес за низькими процентними ставками.

7. Зниження податкового навантаження на юридичних та фізичних осіб, а не введення додаткових акцизних зборів та податків для громадян.

8. Створення спрощеної процедури організації та комфортних умов діяльності та розвитку не тільки для великих, а й для малих та середніх представників бізнес-середовища.

9. Впровадити прозору систему прийняття рішень державними органами влади, що буде сприяти зниженню корумпованості судової, правоохоронної та державної влади.

10. Відхід від декларації реформ на папері.

Досвід минулих років продемонстрував, що збільшення обсягів інвестицій несуттєво вплинули на розвиток промисловості України, її структурну перебудову, впровадження прогресивних технологій та технічне переозброєння підприємства. Очевидно необхідно знайти який дозволить збалансувати норму прибутку, рівень ризику, стимули та гарантії інвестора, що забезпечить необхідний результат власнику і суспільству. Формуючи інвестиційний клімат необхідно приділяти значну увагу державним інституціям, наслідкам тих чи інших дій та можливостям подальшого розвитку держави.

2.2. Методичні засади оцінки ефективності міжбюджетних відносин у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів

Постановка проблеми. Питання коригування механізмів надання фінансової допомоги регіонам України з метою підвищення її ефективності, створення стимулів з нарощування дохідної бази місцевих бюджетів, вдосконалення системи розмежування видаткових зобов'язань між рівнями бюджетної системи залишаються пріоритетними напрямками державної бюджетної політики у сфері міжбюджетних відносин. У зв'язку з цим, дослідження та обґрунтування оцінки ефективності системи міжбюджетних відносин у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів вимагає проведення комплексної діагностики, на основі запровадження науково обґрунтованого методичного інструментарію, що враховує особливості регіонального розвитку, дозволяє виявити регіональні проблеми та їх причини, визначити потреби та резерви регіону, а також визначити напрямки стратегічного розвитку.

Аналіз останніх публікацій з тематики дослідження. Проблематика міжбюджетних відносин в системі державного регулювання соціально-економічного розвитку окреслена як вітчизняними так і зарубіжними науковцями. Питання фінансового забезпечення регіонального розвитку окреслені в роботах українських науковців та практиків, серед яких: М. Азаров, О. Барановський, В. Геєць, В. Опарін, В. Федосов, А. Єпіфанов, О. Теліженко, Є. Балацький, С. Фролов, І. Чугунов та ін. Вагоме місце в розробленні методологічного інструментарію міжбюджетного регулювання соціально-економічного розвитку територіальних утворень займають праці російських вчених: А. Балтіної, В. Іванова, Г. Поляка, М. Полозкова. В роботах І. Вахович, І. Камінської, Н. Велентейчик, О. М. Стасюк, Л. О. Уманець обґрунтовані окремі аспекти бюджетного забезпечення регіонального розвитку. Вплив міжбюджетних відносин на соціально-економічний розвиток муніципалітетів в країнах з перехідною та розвинутою економікою ґрунтовно опрацьований зарубіжними авторами: Tanzi Vito, Roy Bahl, Junaid Ahmad, Richard Miller Bird, Charles V. Blankart. Віддаючи належне наявним науковим доробкам зарубіжних і вітчизняних вчених з окресленої проблематики, слід зазначити, що існує необхідність у підвищенні теоретико-методологічного рівня подальших наукових досліджень до оцінки ефективності міжбюджетних відносин як інструменту соціально-економічного розвитку регіонів, запровадження дієвих бюджетних механізмів у системі інституційного середовища суспільства з метою підвищення результативності міжбюджетних відносин в системі державного регулювання економіки.

Кубах, Т. Г. Формування інвестиційного клімату України (теоретична та практична складова) [Текст] / Т. Г. Кубах // Національна економіка в умовах формування нової фінансово-економічної архітектури світу : монографія / [О. В. Чернявська, О. А. Кендюхов, С. Г. Міщенко та ін.]; за заг. ред. О. В. Чернявської. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – С. 54-78.